

Asia: VN/33963/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistaminen

Hallituksen esitys poistaa vapaan sivistystyön omaehtoisen ja koulutusjärjestelmään kuuluvan kotoutumiskoulutuksen. Esitys rajaa kotoutumistukea saavien omaehtoisen opiskelun pois, mikä sulkee monia ryhmiä – kuten kotivanhemmat, ikääntyvät ja erityistä tukea tarvitsevat – kansanopistojen kieli- ja yhteiskuntakoulutuksen ulkopuolelle. Lisäksi aikuisten perusopetukseen esitetty alle 30 vuoden ikäraja kaventaa aikuisten maahanmuuttajien sivistyksellisiä oikeuksia ilman vaihtoehtoista koulutuspolkua.

Kansanopistot ovat jo vuosikymmenten ajan vastanneet kotoutumiskoulutuksesta tuloksellisesti ja osoittaneet toimintakykynsä myös kriiseissä, kuten Venäjän hyökkäyssodan alettua. Niiden rooli on ollut keskeinen sekä kotoutumisen että kokonaisturvallisuuden kannalta. Nyt tätä pitkäjänteisesti rakennettua

osaamista ja omilla varoilla tehtyjä investointeja ollaan romuttamassa päätöksillä, jotka heikentävät yhteiskunnan kriisinkestävyttä.

Esimerkiksi Etelä-Pohjanmaalla on kahdessa kansanopistossa yhteensä noin 300 maahanmuuttajaa opiskelemassa suomen kieltä, kulttuuria ja yhteiskuntaa sekä kohentamassa omia työllistymisen mahdollisuuksia. Ensi vuoden alusta kotoutumiskoulutus poistuu kansanopistoista, mikäli lakeja muutetaan nyt esitetyllä tavalla. Kunnat/työllisyysalueet eivät kykene vastaamaan suomen/ruotsin kielen kotoutumiskoulutuksen tarpeeseen yksin, vaan vapaata sivistystyötä tarvitaan jatkossakin täydentämään työllisyysalueiden palveluita.

Mitä säädösesityksessä tulee muuttaa

1. Vapaan sivistystyön oppilaitosten lakisääteinen kotouttamista tukeva koulutustehtävä tulee säilyttää.
2. Tehtävään kohdennettu oppilaitosten valtionosuusrahoitus (momentti 29.10.31) tulee säilyttää oppilaitoksilla.
3. Kotoutujien mahdollisuuksia osallistua omaehtoiseen koulutukseen ei tule kaventaa.
4. Kotoutumiskoulutuksen monituottajamalli tulee säilyttää. Se tarjoaa erilaisille ihmisille mahdollisuuden lisätä osaamistaan.
5. Kotoutujille tulee turvata mahdollisuus opiskella kotoutumistuella vapaan sivistystyön omaehtoisessa kieli- ja yhteiskuntakoulutuksessa.

Kotoutumisen edistämisen rahoituksen säästöt

Kotoutumiskoulutuksesta on tehty jo merkittävät säästöt. Kuntien rahoitusta on leikattu 30 miljoonaa euroa ja vapaasta sivistystyöstä yli 10 miljoonaa euroa. Kun samaan aikaan suomen kielen, kulttuurin ja yhteiskunnan koulutustarve kasvaa, edessä on umpikuja. Kotoutujat jäävät koulutuksen ulkopuolelle ja syrjäytyvät niin työelämästä kuin yhteiskunnasta. Kokonaisuudesta seuraa levottomuutta, työvoimapula tehottomuutta valtion varain käytössä. Lisäksi muutokset vapaaseen sivistystyöhön vaarantavat niiden muunkin koulutuksen järjestämisen ja oppilaitoksen tulevaisuuden.

Vapaan sivistystyön maahanmuuttaneille suunnatuissa koulutuksissa opiskelee vuosittain 38 800 opiskelijaa. Tähän ryhmään kohdennettua rahoitusta esitetään poistettavaksi. Kansanopistojen vapaan sivistystyön valtionosuusrahoitus vähenee 15 %. Leikkaus kohdistuu 43 kansanopistoon. 7 kansanopiston rahoitus vähenee yli 50 %, 21:n yli 30 % ja 28:n yli 20 %. Kuntien kotoutumiskorvauksia vähennetään noin 30 miljoonalla eurolla. Lakisääteinen kotoutumiskoulutustehtävä poistetaan vapaan sivistystyön oppilaitoksilta. Seuraukset: koulutuspaikkoja ja oppilaitoksia katoaa, kuntien vastuu kasvaa samalla kun resurssit vähenevät, alueellinen eriarvoisuus ja syrjäytymisriski lisääntyvät.

Kotoutumisen tavoitteet ja velvoittavuuden lisääminen

Hallituksen esityksen tavoitteena on, että Suomeen kotoudutaan työllä ei realistinen. Kotoutuminen tapahtuu oppimalla suomen/ruotsin kieli sekä suomalainen kulttuuri ja yhteiskunta. Ilman kotimaisen kielen osaamista kotoutuminen ei onnistu. Työllistyminen ilman suomen/ruotsin kielen osaamista on epävarmaa ja sattumanvaraista ja johtaa kasille työmarkkinoille, jossa kukoistaa harmaa talous ja Suomessa ansaitujen varojen lähettäminen takaisin ulkomaille, kun niiden pitäisi jäädä Suomeen kotien ja perheiden toimeentulon rakentamiseen.

Suurimmalla osalla maahanmuuttajista on jo valmiina monet perustiedot ja -taidot kuten luku- ja kirjoitustaito ja ammatillista osaamista. He kantavat omalta vastuuta velvoitteista. Vapaan sivistystyön normikoulutus rahoitetaan vain 57 % valtionrahoituksella ja muu katetaan opintomaksuilla myös tätä voitaisiin hyödyntää kielikoulutuksessa jatkossa enemmän.

Alkuvaiheen palveluprosessin muutokset

Luku- ja kirjoitustaito on arjen perustaito eikä ensisijaisesti työvoimapoliittinen kysymys, ja se tulee säilyttää vapaan sivistystyön koulutustehtävänä.

Aikuisten perusopetus on yleissivistävää koulutusta. Varsinkaan sen alkuvaiheen opiskelussa ei tule olla ikärajoituksia, jotta kaikkien perustaitoja voidaan vahvistaa yhdenvertaisesti. Mikäli ikärajoitus on välttämätön, se tulee kohdentaa vain aikuisten perusopetuksen päättövaiheeseen.

Muut huomiot

Tutkimusnäyttö osoittaa, että kansanopistojen maahanmuuttajakoulutus tuottaa tuloksia: kielitaito, yhteiskuntavalmiudet ja työllistymisedellytykset paranevat merkittävästi. Tämän toiminnan lakkauttaminen olisi koulutuspoliittinen ja yhteiskunnallinen menetys, jonka kustannukset realisoituvat kunnissa ja

valtionaloudessa pitkällä aikavälillä. Säädösesitystä tulee merkittävästi muuttaa ennen kuin se siirtyy eduskuntakäsittelyyn.

Nyyssölä Kyösti
Etelä-Pohjanmaan Opisto - Korpisaaren säätiö sr